

Погосян Віталій Едуардович
керуючий партнер,
адвокат в АО «Погосян і партнери»

Риб'янець Сергій Анатолійович
доцент кафедри,
кандидат юридичних наук

Соболь Оксана Іванівна
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ВІЙСЬКОВИХ СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Кримінально-правова політика у сфері боротьби з корупцією на сучасному етапі загострення криміногенної ситуації та проведення Операції Об'єднаних сил на Сході України є неоднозначною, опосередкованим підтвердженням тому є Рішення КСУ у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України (27 жовтня 2020 року, № 13-р/2020, справа № 1-24/2020(393/20)). Непослідовність та політизованість визначення поняття корупційних злочинів стосується і питань визначення корупційних військових службових злочинів.

Кримінально-правова охорона суспільних відносин у сфері несення військової служби сприяє існуванню належної військової дисципліни та правопорядку у військових підрозділах, що виступають обов'язковою умовою боєздатності цих підрозділів і в цілому утворюють стан обороноздатності та захищеності держави [1].

Серед суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056), названі військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки.

Корупційним правопорушенням, відповідно до вказаного закону, є діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Разом із тим, примітка до ст. 45 КК України відносить до категорії корупційних правопорушень лише передбачені ст. 410 КК

України, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем. Однак злочинами проти порядку здійснення своїх повноважень військовими службовими особами є військові службові злочини, передбачені статтями 425 – 426-1 КК України, які не віднесені до категорії корупційних.

Разом з тим, науковці давно відносять окремі військові службові злочини до корупційних. Так наприклад О. Ю. Бусол виділяє групу безумовно корупційних злочинів, до яких відносить злочини, передбачені ст. 422 КК України, та умовно корупційні, передбачені ст. 410, 426 КК України та інші [2].

Між тим віднесення правопорушення до категорії корупційних впливає на низку досить вагомих кримінально-правових наслідків: при звільненні від кримінальної відповідальності, при призначенні покарання, при звільненні від покарання та його відбування, при знятті судимості, як підстава до застосування спеціальної конфіскації, як підстава для застосування до юридичної особи заходів кримінально- правового характеру.

Вчинення корупційного злочину має особливі (більш тяжкі) наслідки не тільки кримінально-правового, а й загально-правового характеру. Так, особи, уповноважені на виконання функцій держави (державні службовці, військово-службовці тощо), які звільняються з державної (військової) служби у зв'язку із засудженням за корупційні злочини (умисне кримінальне правопорушення, вчинене з використанням свого посадового становища), позбавляються права на одержання спеціальної пенсії. У таких випадках пенсія їм призначається на загальних підставах. Чинним законодавством також передбачено заборону для таких осіб на зайняття певних державних посад або зайняття відповідною діяльністю [3].

Особливий інтерес представляють злочини, передбачені ст. 426-1 КК України, які по суті мають ознаки корупційних. 21.02.2014 року, згідно Закону України № 746-VII, який було підписано в.о президента України О. Турчиновим, було виключено з КК України ст. 426 - 1 Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. 07.04.2015 року, згідно Закону України № 290-VIII за підписом президента П. Порошенка КК було доповнено ст. 426-1 з аналогічною назвою. За цей проміжок часу відбулися найбільш негативні події в Криму та на сході по втраті територій та так званім котлам (Ізварино, Іловайськ, Дебальцево). Між тим злочинність і караність діяння, а також інші кримінально-правові наслідки завжди визначаються законом про кримінальну відповідальність, який діяв на час вчинення цього діяння (ч. 2 ст. 4 КК України). Закон про кримінальну відповідальність, який скасовує злочинність діяння чи пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотню дію у часі, тобто поширюється на всіх осіб, які вчинили відповідні суспільно небезпечні діяння до моменту набрання таким законом чинності, у тому числі розповсюджується на осіб, які відбувають покарання чи відбули покарання, але мають судимість (ч. 1 ст. 5 КК України).

Таким чином, ст. 426-1 КК України була виключена наступного дня піс-

ля анексії Криму, але притягнути до відповідальності військових службових осіб вже не було можливості. Разом з тим, в ЗМІ з'явилися дані про нові документи, згідно яких в 2016-2017 невідомі «підчистили» (знищили) документи, які стосуються анексії Криму [4]. Добре, що залишилися документи по Іловайську та Дебальцево, які можливо все ж таки будуть у свій час направлені до суду і винні військові службові особи будуть притягнуті до кримінальної відповідальності, адже строки давності притягнення до кримінальної відповідальності ще не сплили.

Таким чином аналіз дискусійних питань та формулювання засад удосконалення правової охорони суспільних відносин у сфері несення військової служби, усунення існуючих проблем щодо розуміння правової природи корупційних військових злочинів та їх змісту в майбутньому послужить важливим позитивним чинником для правозастосовної практики, розвитку й удосконалення кримінально-правової боротьби з військовими службовими корупційними злочинами.

1. Харитонов С.О. Військові злочини: поняття, система та проблеми кваліфікації. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. дис. ... доктора юрид, наук: 12.00.08 / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2019. – С. 5-6.

2. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні в контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис. ... доктора юрид, наук: 12.00.08 / Бусол Олена Юріївна. К., 2015. С. 119-121.

3. Мельник М. І. Корупційні злочини. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 357.

4. Замана: В 2016–2017 годах в Минобороны Украины уничтожили документы, которые касаются применения российской армии в Крыму во время аннексии. URL: <https://gordonua.com/news/politics/zamana-v-2016-2017-godah-v-minoborony-ukrainy-unichtozhili-dokumenty-kotorye-kasajutsja-primenenija-rossijskoj-armii-v-krymu-vo-vremja-anneksii-1526576.html?fbclid=iwar2bgav4atbpykcw3ejpp8qehh3epcggoisk1zqxh0nncmmvv0jqjiofwq>.

Холод Роман Сергійович
суддя Комунарського
районного суду м. Запоріжжя,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Одним із суттєвих чинників, що негативно впливає на становлення та розвиток інститутів демократії та громадянського суспільства є корупція. Останні роки законодавство та система органів державної влади України зазнали численних змін, що спрямовані на протидію корупційним правопору-